

д-р ТАНЯ АНГЕЛОВА

БЪЛГАРСКИ СЪЮЗ ПО БАЛНЕОЛОГИЯ И СПА ТУРИЗЪМ

д-р МАРИЯ СТОЙЧЕВА

БЪЛГАРСКИ СЪЮЗ ПО БАЛНЕОЛОГИЯ И СПА ТУРИЗЪМ

д-р ЦВЕТелиНА КЪНЕВА

БЪЛГАРСКИ СЪЮЗ ПО БАЛНЕОЛОГИЯ И СПА ТУРИЗЪМ

**РАЗВИТИЕТО НА СПА И УЕЛНЕС ТУРИЗМА В БЪЛГАРИЯ – ПРЕДПОСТАВКА ЗА
ВЪВЕЖДАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СТАНДАРТИ ЗА ОБУЧЕНИЕ**

**DEVELOPMENT OF SPA AND WELLNESS TOURISM IN BULGARIA – A
PRECONDITION FOR IMPLEMENTATION OF EUROPEAN STANDARDS OF TRAINING**

Dr. TANIA ANGELOVA

BULGARIAN UNION FOR BALNEOLOGY AND SPA TOURISM

Dr. MARIA STOYCHEVA

BULGARIAN UNION FOR BALNEOLOGY AND SPA TOURISM

Dr. TZVETELINA KANEVA

BULGARIAN UNION FOR BALNEOLOGY AND SPA TOURISM

Abstract: The relatively small territory of Bulgaria reveals incredible natural resources for balneo, spa and wellness tourism. These resources are a stable precondition for a successful business, if reasonably used. In this regards, the main pillars which guarantee the successful development not only of balneo, spa and wellness tourism, but also of every other sector of economy, are the natural resources, the tangible assets and the human resources.

Key words: natural resources for balneo, spa and wellness tourism, human resources

Ще започна изложението по нетрадиционен начин, с така известния на всички нас стих на Георги Джагаров:

„Земя като една човешка длан, но поляма ти не си ми нужна...”

В контекста на нашия доклад можем да кажем, че на тази „човешка длан” се разкрива невероятен природен ресурс, който е стабилна предпоставка за развиване на успешен балнеотуризм и ако съумеем разумно да го използваме, наистина повече не ни е нужно.

Кои са стълбовете, гарантиращи успешното развитие не само на балнеотуризма, но и на всеки отрасъл на икономиката. Най-общо казано това са ресурсите, материалната база, кадрите.

По отношение на ресурсите, необходимите за балнеотуризма, страната ни е една от благословените в Европа. На територията на България се намират около 120 находища с над 500 водоизточника в режим на експлоатация

с дебит над 5 000 л/секунда. Но не само изобилието на минералната вода е впечатляващо, а и тяхното разнообразие. У нас се срещат, както минерални води с много ниска минерализация, например тази от Княжево - с 122 мг/л, така и разсоли, стигащи до 340 г/л (във Варненско), от студените води с температура под 20 градуса Целзий във Вонеща вода, до гейзера в Сапарева баня с температура над 100 градуса по Целзий. В състава на много минерални води има газове като сероводород и радон, активни микрокомпоненти като йод, флуор, метасилициева киселина в колоидално състояние и т.н.

Къде се намират тези находища? Почти навсякъде. Пред Балкана, по Черноморския бряг, под Балкана, в Тракия, Родопите, по долините на реките Струма и Места, в Софийското поле и т.н.

Към това безценно богатство на минерални води се прибавят лиманните калонаходища по крайбрежието на Черно море, изворните калища в Баня – Карловско, и Марикостиново, до Петрич, торфът в Байкал и Садово и др.

Важно е да отбележим, че голяма част от нашите балнеокурорти се намират в райони с благоприятен климатичен фон, което е от съществено значение за използването на естествените лечебни фактори - климат, минерална вода, лечебна кал, в рехабилитацията на социално значими заболявания. Тези фактори са в основата на знанията за създаването на програмите за промоция и превенция на здравето, които се предлагат в съвременните балнеохотели, спа центърове и други подобни заведения.

Към изброените естествени лечебни фактори задължително трябва да прибавим възможностите, с които природата ни е дарила за ски спорта, с даденостите на планините Пирин, Рила, Родопите и Балкана, за културен, селски, еко, етно и религиозен туризъм.

Днес, в съвременните условия, се оказва, че разработването на тези фактори е от жизнена важност за нас, заради нездравословния ни начин на живот. Хиподинамията, компютризацията, химизацията са достатъчно мощни фактори за оказване на множество негативни ефекти върху човешкото здраве. Данните сочат, че в последните години средно статистическият българин търси много активно курортите с такива дадености.

Оказва се, че през уикендите нашите СПА хотели са пълни. Това не е мода. Това е световна тенденция за създаване на центрове за фитнес и релаксация и търсене на места, където е приятно да се раздвижиш и да направиш релаксиращи процедури след прекарания тежък ден или напрегната седмица.

Дотук добре. Ясно е, че имаме ресурс да развиваме СПА туризма в страната, на който биха могли да завидят много

страни, и не само в Европа. По отношение на второто условие за развитието на модерен балнеотуризм – материалната база, можем с радост да констатираме, че все по-често сме свидетели на изграждането на нови, хубави, модерни и добре структурирани хотели със СПА центрове в известните ни курорти – Сандански, Велинград, Хисар, Девин. В две последователни фигури са отразени броят и динамиката в ръста на туристите в някои от нашите балнеокурорти за две последователни години.

Очакваме в близките години на пазара да се появи Вършец, в който в момента сериозно се строи. Въпреки че все още има примери за комерсиални, непрофесионално изградени СПА-центрове, техният процент намалява с всяка година, те отпадат, сринати от конкуренцията на новите, съобразени с европейските и световни изисквания, центрове. С категоризирането на СПА-хотелите и центровете техният брой съвсем ще намалее... С една дума, и по този показател страната ни все по-уверено се приближава до най-доброто, което Европа би могла да предложи като модел.

И тук е мястото да попитаме - Как стои въпросът с кадрите, които работят в СПА и Уелнес центровете? Произвеждаме ли добре научени и с добре проведени практики млади специалисти, така, че отивайки на работното си място те да могат бързо да се адаптират и пълноценно да заработят? Успяваме ли да задържим кадрните млади хора и да ги стимулираме да останат при нас?

Без да имаме претенцията за изчерпателност, можем да кажем следното - кадрите в областта на балнеотуризма са крайно недостатъчни и обучението на част от тях е далеч от европейските стандарти.

СПА и УЕЛНЕС услугите се осъществяват от лекари - специалисти по физикална и рехабилитационна медицина, рехабилитатори,

кинезитерапевти, ерготерапевти, масажисти, козметици и други, неквалифицирани кадри.

Как стои въпросът за тяхната компетентност, умения и за тяхното обучение?

За съжаление, през пролетта на 2006 г. Ректоратът на ВМИ – София изнесе статистически данни, които са много тревожни. Посочени бяха специалности в медицината, в които специалистите са критично малко. Сред тези специалности е и физикалната и рехабилитационна медицина. От друга страна, в обучението на тези специалисти преди години имаше раздел – курортология, в който се изучаваха хидроминералните ресурси и лечебните калища, влиянието на климата, устройството на курортите и т.н. Днес обучението на тези специалисти в е сведено до необходимия минимум, за да могат да правят лечебен комплекс на болния.

Що се отнася до СПА туризма, малкото медици, работещи в центровете, намират различни форми на самообучаване. Разчита се главно на техния ентузиазъм и личната им мотивация при следенето на новостите и тяхното прилагане в практиката.

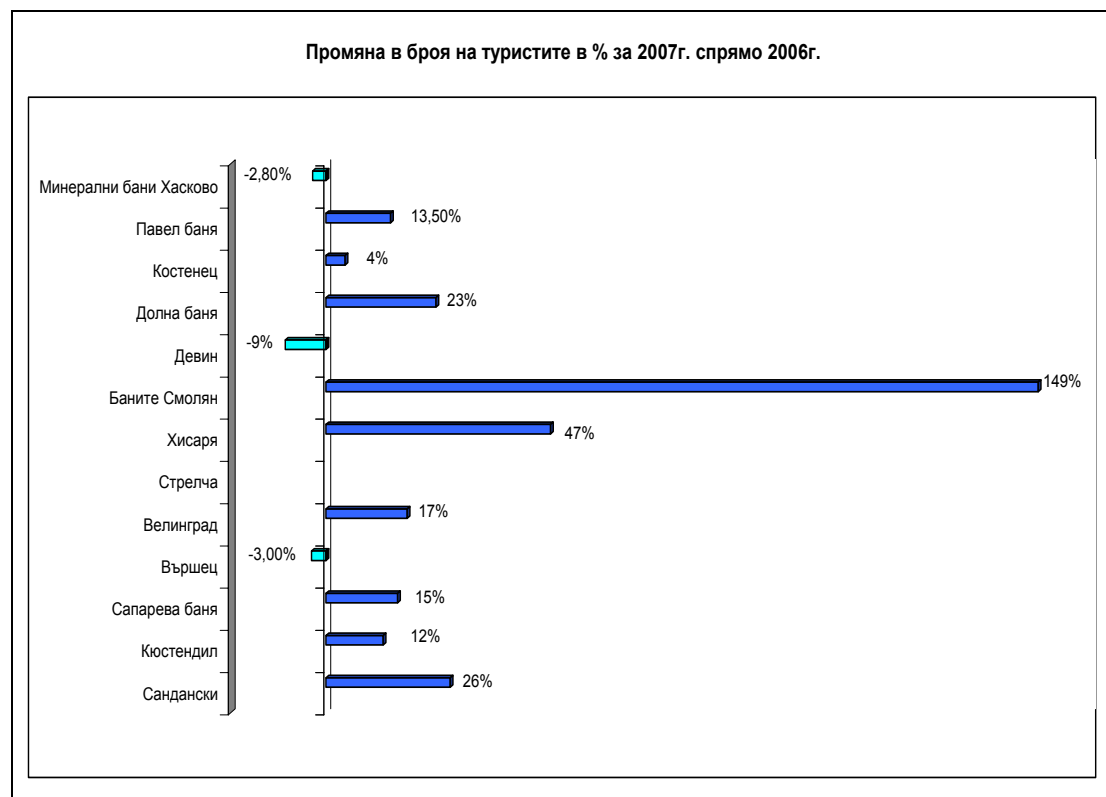
Рехабилитаторите се обучават в медицинските колежи. Дано реформата не засегне това засега добро обучение, макар и осигуряващо недостатъчен брой кадри. Говори се, че някои от колежаите били на доизживяване. В годините на промяна станахме свидетели, че не винаги желанието да правим реформи е добре подплатено с възможностите да ги извършим. Крайно време е да се разбере, че върху стабилните стари основи е редно и е по-лесно да се надгражда, а не непрекъснато да се разрушава.

Фиг.№ 1. Ваканционни туристи в България за лято 2007 (данни от проучване на фирма „Ноема“ за ДАТ, слайд №9)

Табл.№1. Брой на туристите, посетили някои от по-големите ни курорти (данни от НСИ)

Области / Общини	Реализирани нощувки			
	Общо		Чужденци	
	2006	2007	2006	2007
Сандански	125172	157754	57298	65208
Кюстендил	23015	28135	3062	4480
Сапарева баня	41689	48152	3267	2016
Вършец	35387	34584	356	765
Велинград	210003	246065	15443	18107
Стрелча	36532	1201	18	72
Хисаря	104058	153076	13217	23359
Баните Смолян	1977	4927	118	637
Девин	65542	60084	11764	8810
Долна баня	4514	5570	262	220
Костенец	23586	24640	1	2
Павел баня	127492	110640	290	357
Минерални бани Хасково	23057	22560	1218	1425

Фиг.2. Динамика в ръста на туристите в същите курортни селища

Кинезитерапевтите получават образование в Национална Спортна академия, София, университетите в Благоевград и Русе. Тяхното обучение е на много добро ниво, отговарящо на европейските стандарти. Доказателство за това е и фактът, че за съжаление често тези специалисти се оказват далече от страната и обслужват СПА центрове извън България.

В последните години на пазара на работната ръка се появиха ерготерапевтите, специалисти, които излизат от висшите медицински университети.

Идва ред на масажистите. Ръчният масаж е процедура, желана от много туристи. И това е напълно разбираемо. Когато се прибавят и етеричните масла, масажът се превръща в балсам както за психиката, така и за тялото. Но... много често тази процедура се изпълнява от специалисти без необходимата квалификация. Да правиш добър масаж е умение, но задължително подплатено със знание.

Оказва се, че по отношение на обучението на масажистите има най-много неясноти. Малка част от тях се обучават в някои от колежите към медицинските университети, но тази възможност имат само незрящите или тези с намалено зрение. Останалите, желаещи да практикуват тази професия, са принудени да ползват услугите на различни фирми, провеждащи кратки (много често едномесечни) курсове. Знанията и уменията, придобивани в тези курсове, са крайно недостатъчни за практикуването на тази професия. Обектът на работа на тези специалисти е човешкото тяло, с всичките особености, които отделните индивиди притежават, някои в относително здраве, други, страдащи от различни заболявания... Необходими са повече познания, индивидуален подход, както и по-голяма практика. В патова ситуация са поставени собствениците и мениджърите на СПА хотелите и центровете. Те нямат избор. Няма достатъчно обучени кадри и

се налага да наемат каквото им се предлага, като в хода на работата провеждат обучение на място, главно с практическа насоченост, без наличие на специална програма за обучение...

Освен главния проблем – липса на унифицирани, качествени програми, недостатъчна теоретична и практическа подготовка, има и други недостатъци при обучението на кадрите.

Един от проблемите е, че като цяло в нашата страна терминологично не са добре изяснени нещата. Така например понятията „балнеотерапия“ (лечение с минерална вода) и „хидротерапия“ (лечение с вода) често се бъркат, ползват се като синоними, размиват се границите им. Понятието „уелнес“ пък много често се свързва с допълнителните услуги, които предлагат някои центрове, като източни масажи, топли камъни и т.н. Като правило у нас то се асоциира с „глезотии“. Всъщност думата произлиза от две други – взета е първата част от well-being и втората част от fitness и се е получил wellness. Това означава, че става дума за използване на движението и на всичко, което може да доведе до добро здраве. Става дума за цялостна философия за здравословен начин на живот.

Необходимо е обучението по курортология да се разшири, така че специалистите, работещи в центровете, контактувайки с клиентите си, спокойно да могат да им препоръчват и да ги запознават с цялото богатство на природни дадености, с които разполага страната ни.

Много съществен проблем в нашите центрове е и липсата на достатъчна езикова култура. Понякога специалистът има познанията да извърши съответната процедура, но не може да осъществи необходимата комуникация. За наша радост този проблем все повече намира своето решение, особено сред младите специалисти, които като правило знаят поне по един западен език.

Наистина, има спешна необходимост от промяна в обучението на специалисти

в областта на СПА и Уелнес туризма! Наложително е, опирайки се на добрите практики в тази насока, да се почерпи опит и от европейските страни с дългогодишни традиции. Различни са начините, по които това може да бъде постигнато. Разработването на съвместни проекти, адаптирането на вече разработени програми за обучение, участието в съвместни форуми, посветени на тези проблеми - това са само част от механизмите за въвеждане на европейски стандарти при обучението на кадрите в СПА и Уелнес туризма.

Маркираните дотук слабости, препоръки и констатации е крайно необходимо да бъдат разбрани, разтълкувани и взети предвид. Не може

да правим туризъм на международно ниво без да имаме добре обучени и подготвени кадри. Не можем и още дълго да мислим и да умуваме, защото бизнесът има своята нужда и ще е много жалко, ако поради недомислици забавим темповете на развиване на СПА направлението в туризма. То е бъдещето на България, защото става дума за здраве, за целогодишна натовареност и за разкриване на нови работни места, за развиване на всички видове туризъм около балнеокурорта, за да ги предложим като успешна анимация и т.н. Т.е става дума за развиване на цялостна браншова политика и индустрия в областта на СПА и Уелнес туризма в страната

Настоящата разработка е представена на Националната конференция „Подготовка и реализация на кадрите в туризма – съвременни изисквания“, гр. Сандански, 24-26 юни 2008 г., организирана от Катедра „Туризъм“ на Стопанския факултет при ЮЗУ „Неофит Рилски“.
